خون
فصلنامه پژوهشی
دوره ۵ شماره ۳ پاییز ۸۷ (۲۰۲-۱۹۵)

آگاهی دانشجویان دانشگاه‌های شهر زنجان از شرایط اهدای خون سالم

فرشته محمودی‌زاده[۱]، دکتر یوسف مرتضوی[۲]

چکیده

سابقه و هدف

ورود اهداکنندگان ناآگاه و پرخطر به چرخه اهدای خون، سلامت خون‌های اهدایی را به خطر می‌اندازد. لذا اهمیت آموزش اهداکنندگان به عنوان منابع خون سالم، می‌تواند از اهداف اساسی سازمان انتقال خون باشد. از این رو مطالعه حاضر جهت تعیین میزان آگاهی دانشجویان از شرایط اهدای خون سالم و میزان مشارکت آن‌ها در امر اهدای خون انجام شد.

مواد وروش‌ها

در این مطالعه توصیفی، ۶۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی زنجان، دانشگاه زنجان و دانشگاه آزاد زنجان به روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شده و اطلاعات به وسیله پرسشنامه جمع‌آوری گردید. تحلیل داده‌ها در نرم‌افزار SPSS ۱۱/۵ و با آزمون کای‌دو صورت گرفت.

یافته‌ها

از ۶۰۰ نفر دانشجو شرکت کننده در این طرح، ۲۲۱ نفر از دانشجویان رشته‌های علوم پزشکی و ۳۷۹ نفر از دانشجویان رشته‌های غیر پزشکی بودند. از این تعداد ۳۷۹ نفر(۶۳/۲٪) مؤنث و ۲۲۱ نفر(۳۶/۸٪) مذکر بودند. میانگین سنی دانشجویان ۲/۳۴ ± ۲۱/۴۳ سال بود. ۸۳/۵٪ از دانشجویان تا به حال خون اهدا نکرده بودند. ۱۰/۳٪ یک بار خون اهدا کرده بودند و ۶/۲٪ از دانشجویان از اهداکنندگان مستمر(سابقه اهدای خون بیشتر از ۲ بار در سال) بودند. ۳۰/۸٪ از دانشجویان گروه علوم پزشکی آگاهی خیلی ضعیف، ۲۸/۱٪ آگاهی ضعیف، ۲۷/۶٪ آگاهی متوسط و ۱۳/۶٪ آگاهی خوبی از شرایط اهدای خون سالم داشتند. هم چنین ۳۵/۶٪ از دانشجویان گروه غیر پزشکی آگاهی خیلی ضعیف، ۳۷/۲٪ آگاهی ضعیف، ۲۱/۶٪ آگاهی متوسط و ۵/۵٪ هم آگاهی خوبی نسبت به شرایط اهدای خون سالم داشتند. اختلاف آماری معنی‌داری بین آگاهی دانشجویان با خصوصیات دموگرافیک و مقاطع تحصیلی مشاهده نشد.

نتیجه گیری

با توجه به این که تعداد قابل توجهی از دانشجویان، کم خونی و ترس از سوزن، عدم اطلاع از شرایط اهدای خون، عدم موافقت والدین و عدم دسترسی به مراکز اهدای خون را جزو دلایل عدم اهدای خون دانسته‌اند، آموزش و اطلاع‌رسانی مناسب و هم چنین فرهنگ‌سازی صحیح پیرامون اهدای خون سالم در میان مردم جامعه و گنجانیدن مباحث مربوط به اهدای خون سالم در کتب درسی در مقاطع مختلف تحصیلی پیشنهاد می‌شود. هم چنین می‌توان با ایجاد پایگاه‌های سیار انتقال خون در سطح شهر، دسترسی افراد به مراکز اهدای خون را تسهیل و موجبات آسان‌تر نمودن اهدای خون افراد را فراهم نمود.

کلمات کلیدی: اهدای خون، دانشجو، سطح آگاهی، ایران

تاریخ دریافت : ۸۶/۱۲/ ۱
تاریخ پذیرش : ۸۷/ ۹/۱۰

۱ـ دانشجوی علوم آزمایشگاهی ـ دانشگاه علوم پزشکی زنجان
۲ـ مؤلف مسؤول: PhD هماتولوژی ـ دانشیار دانشگاه علوم پزشکی زنجان ـ شهرک کارمندان ـ دانشکده پزشکی ـ کدپستی: ۴۵۱۳۹۵۶۱۱۱

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-10-31]

مقدمه

خون برای ادامه زندگی انسان حیاتی است و نیازهای ضروری همه بافت‌ها و اعضای بدن به وسیله خون تأمین می‌شود. بنابراین بدون وجود خون، بافت‌ها و اعضای بدن از بین می‌روند(۱). نیاز به خون، نیازی همیشگی و حیاتی است.

همیشه افرادی هستند که نیازمند به تزریق خون و فرآورده‌های آن می‌باشند. مثلاً در جراحی‌های روزانه و بیماران تالاسمی و هموفیلی، نجات جان این افراد وابستگی کامل به تزریق خون و فرآورده‌های آن دارد و اگر خون یا فرآورده‌های آن را دریافت نکنند، نمی‌توانند به زندگی خود ادامه دهند. به عبارت دیگر نیاز این گونه بیماران به خون و فرآورده‌های آن همیشگی است و اینجاست که اهمیت اهدای خون مشخص می‌گردد زیرا همیشه باید خون و فرآورده‌ها به میزان کافی در اختیار این بیماران قرار گیرد. لازم است اهداکنندگان نیز با اهمیت این موضوع آشنا شوند چون بدون مشارکت آن‌ها، تأمین خون و فرآورده خونی سالم غیر ممکن است(۲).

امروزه گفته می‌شود مناسب‌ترین و سالم‌ترین روش اهدای خون، اهدای داوطلبانه با انگیزه خیرخواهانه، بشر دوستانه بدون دریافت پول، پاداش، نفع شخصی، اجبار و اضطرار است. اهداکنندگان داوطلبی که بدون پاداش مادی خون خود را به طور مستمر اهدا می‌نمایند، نسبت به دیگر اهداکنندگان در معرض خطر کمتری قرار دارند زیرا خون آنان به طور مکرر تحت آزمایش قرار می‌گیرد و نسبت به سایر اهداکنندگان سالم‌تر است(۳).

اگر اهدای داوطلبانه خون آگاهانه نباشد، ممکن است سلامت اهداکننده و یا گیرنده خون با خطر جدی مواجه گردد. از آن جایی که دانشجویان از اقشار تحصیل‌کرده و روشن‌فکر جامعه محسوب می‌شوند لذا اهمیت آگاهی این قشر از افراد جامعه از شرایط اهدای خون سالم دو چندان می‌گردد. اگر این افراد اطلاع و آگاهی کافی از شرایط اهدای خون داشته‌باشند و بخواهند خون اهدا کنند، این کار را آگاهانه انجام می‌دهند، در نتیجه تا حد زیادی سلامت خون‌های اهدایی تضمین می‌شود. دانشجویان پزشکی که در آینده کار طبابت را بر عهده خواهند گرفت، لازم است از شرایط اهدای خون آگاه باشند و نه تنها خود، بلکه دیگر افراد را نیز با آموزش به این کار پسندیده تشویق نمایند. از آن جا که خطر آلودگی از طریق فرآورده‌های بیولوژیکی مانند خون را هرگز نمی‌توان به صفر رساند، بنابراین باید با آموزش، مصاحبه پزشکی و معاینه بالینی، اهداکنندگان خون را از میان افراد سالم و جمعیت‌های کم خطر انتخاب کرد(۲).

سرمایه‌گذاری مادی و انسانی در طرح آموزش، انگیزش و جذب و نگهداری اهداکنندگان خون فوایدی را در دراز مدت به همراه دارد. از جمله این فواید دست‌یابی به ذخیره خون مناسب به دلیل افزایش تعداد اهداکنندگان داوطلب بدون پاداش مادی که به طور مستمر خون اهدا می‌نمایند، می‌باشد. دست‌یابی به خون سالم به دلیل استفاده از اهداکنندگان داوطلب بدون پاداش که دارای انگیزه قوی برای اهدای خون بوده، درخصوص رفتارهای پرخطر تحت آموزش مداوم قرار داشته و به طور مستمر برای عفونت‌های قابل انتقال از راه خون غربالگری می‌شوند نیز فایده دیگر این روش است(۳).

تا به حال مطالعه‌ای در رابطه با سنجش سطح آگاهی دانشجویان از شرایط اهدای خون سالم در کشور انجام نگرفته است. اکثر مطالعه‌های انجام شده بر روی مراجعین به سازمان انتقال خون و یا از افراد جامعه به صورت تصادفی بوده است.

از آن جا که قشر دانشجو به عنوان قشر تحصیلکرده می‌تواند در خانواده و جامعه در موارد مختلف از جمله اهدای خون به عنوان الگو قرار بگیرد و با داشتن اطلاعات صحیح منشأ تحولاتی در این زمینه در خانواده و جامعه گردد، لذا بررسی سطح آگاهی این قشر در رابطه با اهدای خون از اهمیت زیادی برخوردار است. این اهمیت در رابطه با دانشجویان گروه پزشکی به دلیل ارتباط کاری دو چندان خواهد بود.

بنا بر دلایل یاد شده و مطالعه‌های انجام شده آگاهی از شرایط اهدای خون سالم نقش مهمی در اهدای خون دارد. بنابراین بر آن شدیم تا میزان اطلاعات و آگاهی دانشجویان دانشگاه‌های شهر زنجان را در ارتباط با اطلاع از شرایط اهدای خون سالم ارزیابی نماییم.

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-10-31]

مواد و روش ها

پژوهش انجام شده یک مطالعه توصیفی بود که در سال ۱۳۸۶ بر روی دانشجویان دانشگاه‌های شهر زنجان انجام گرفت. ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسشنامه حاوی ۱۷ سؤال(۵ سؤال عمومی و ۱۲ سؤال اختصاصی) بود. سؤالات عمومی شامل اطلاعات فردی(جنس، سن، مقطع تحصیلی، رشته تحصیلی، دانشکده محل تحصیل، ترم، سابقه اهدای خون در خود و خانواده، تمایل به اهدای خون، علل اهدا و عدم اهدای خون) و سؤالات اختصاصی شامل اطلاعات فرد از اهدای خون(حداقل سن مناسب برای اهدای خون، تعریف اهداکننده مستمر و ...) بود. سپس بر اساس مطالعه پایلوت و ضریب اطمینان ۹۵٪ نیز با فرض این که ۵۰٪ دانشجویان از شرایط اهدای خون آگاهی داشته باشند($d=$ ۰/۰۷ و $\alpha=$ ۰/۰۵)، تعداد نمونه مورد نیاز در هر دانشگاه ۱۹۵ نفر در نظر گرفته شد. نمونه‌ها از بین دانشجویان هر دانشگاه انتخاب شده و متناسب با تعداد دانشجویان در هر جنس توزیع گردیدند. پرسشنامه‌ها به صورت تصادفی بین دانشجویان توزیع گردید و اطلاعات به دست آمده با استفاده از نرم‌افزار SPSS ۱۱/۵ تجزیه و تحلیل شد. در کل ۶۰۰ دانشجو انتخاب شدند. برای مقایسه نتایج از آزمون کای‌دو استفاده گردید. پاسخ سؤالات به صورت چند گزینه‌ای و فقط یکی از گزینه‌ها صحیح بود و به هر گزینه صحیح نمره یک داده شد. هر دانشجو می‌توانست نمره صفر تا ۱۲ را کسب نماید. کسانی که نمره کمتر از ۲ گرفتند، آگاهی خیلی ضعیف، کسانی که نمره ۴-۲ گرفتند آگاهی ضعیف، کسانی که نمره ۶-۴ گرفتند آگاهی متوسط و کسانی که نمره بالاتر از ۶ گرفتند، آگاهی خوبی نسبت به اهدای خون داشتند.

یافته ها

در این مطالعه ۶۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی زنجان، دانشگاه زنجان و دانشگاه آزاد زنجان مورد بررسی قرار گرفتند. میانگین سنی دانشجویان ۲/۳۴ ± ۲۱/۴۳ سال بود. ۳۷۹ نفر(۶۳/۲٪) مؤنث و ۲۲۱ نفر(۳۶/۸٪) مذکر بودند. ۵۶ نفر(۹/۳٪) از دانشجویان دانشکده پزشکی، ۱۳۸ نفر(۲۳٪) از دانشکده پیراپزشکی، ۲۷ نفر(۴/۵٪) از دانشکده پرستاری و مامایی، ۱۹۶

جدول ۱: وضعیت آگاهی دانشجویان تحت مطالعه نسبت به شرایط اهدای خون سالم

		تعداد	آگاهی خیلی ضعیف	آگاهی ضعیف	آگاهی متوسط	آگاهی خوب
جنس	زن	۳۷۹	*(۳۳/۵)۱۲۷	(۳۳/۵)۱۲۷	(۲۴)۹۱	(۹)۳۴
	مرد	۲۲۱	(۳۴/۴)۷۶	(۳۴/۴)۷۶	(۲۳/۵)۵۲	(۷/۷)۱۷
سن	از ۲۰ سال کمتر	۲۳۶	(۳۴/۳)۸۱	(۳۷/۷)۸۹	(۲۰/۸)۴۹	(۷/۲)۱۷
	۲۲-۲۱	۲۲۱	(۳۳/۵)۷۴	(۲۸/۵)۶۳	(۲۹)۶۴	(۹)۲۰
	از ۲۳ سال به بالا	۱۴۳	(۳۳/۶)۴۸	(۳۵/۷)۵۱	(۲۱)۳۰	(۹/۸)۱۴
مقطع تحصیلی	کاردانی	۱۸۰	(۳۳/۳)۶۰	(۳۱/۱)۵۶	(۲۶/۱)۴۷	(۹/۴)۱۷
	کارشناسی	۳۶۲	(۳۴/۳)۱۲۴	(۳۶/۵)۱۳۲	(۲۲/۴)۸۱	(۶/۹)۲۵
	کارشناسی ارشد	۳	(۳۳/۳)۱	۰	(۶۶/۷)۲	۰
	دکتری	۵۵	(۳۲/۷)۱۸	(۲۷/۳)۱۵	(۲۳/۶)۱۳	(۱۶/۴)۹
دانشگاه محل تحصیل	علوم پزشکی زنجان	۲۲۱	(۳۰/۸)۶۸	(۲۸/۱)۶۲	(۲۷/۶)۶۱	(۱۳/۶)۳۰
	دانشگاه زنجان	۱۹۶	(۳۹/۳)۷۷	(۳۵/۲)۶۹	(۱۹/۴)۳۸	(۶/۱)۱۲
	دانشگاه آزاد	۱۸۳	(۳۱/۷)۵۸	(۳۹/۳)۷۲	(۲۴)۴۴	(۴/۹)۹
سابقه اهدای خون	سابقه اهدا ندارد	۵۰۱	(۳۷/۷)۱۸۹	(۳۴/۷)۱۷۴	(۲۰/۲)۱۰۱	(۷/۴)۳۷
	یک بار	۶۲	(۱۷/۷)۱۱	(۳۲/۳)۲۰	(۴۱/۹)۲۶	(۸/۱)۵
	مستمر	۳۷	(۸/۱)۳	(۲۴/۳)۹	(۴۳/۲)۱۶	(۲۴/۳)۹

* اعداد داخل پرانتز به صورت درصد بیان شده‌اند.

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-10-31]

نفـر(۳۲/۷٪) از دانشگـاه زنجان و ۱۸۳ نفـــر(۳۰/۵٪) از دانشگاه آزاد بودنـد. ۱۸۰ نفـر(۳۰٪) از آنـان در مقطـع کاردانی،۳۶۲ نفر(۶۰/۳٪) در مقطع کارشناسی،۳ نفر(۰/۵٪) در مقطـع کـارشناسی ارشـد و ۵۵ نفـر(۹/۲٪) در مقطـع دکترای حرفه‌ای تحصیل می‌کردند.

وضعیت آگاهی دانشـجویان تحـت مطالعـه از شـرایط اهدای خون سالم در جدول شماره ۱ آمده است.

۵۰۱ نفر(۸۳/۵٪) از دانشجویان مـورد مطالعـه، تـاکنون خون اهدا نکرده بودند، ۶۲ نفر(۱۰/۳٪) یک بار خون اهدا کرده بودند و ۳۷ نفر(۶/۲٪) از دانشجویان از اهداکننـدگان مستمر بودند. در این پژوهش هم چنین مشخص شـد کـه ۴۲۲ نفـر(۷۰/۳٪) از دانشـجویان مایـل بـه اهـدای خـون هستند و ۱۷۸ نفر(۲۹/۷٪) تمایلی به اهدای خـون ندارنـد. ۴۳۴ نفـر(۷۲/۳٪) از دانشـجویان سـابقه اهـدای خـون در خانواده داشـته و ۱۶۶ نفـر(۲۷/۷٪) سـابقه‌ای نداشـته‌انـد. دلایل مهم اهدای خون در بین دانشجویان زنجان متفـاوت بوده است(جدول ۲).

در بـین کسـانی کـه خـون اهـدا نکـرده بودنـد، ۱۸۸ نفر(۳۷/۵٪) ترس از سوزن و کم خـونی، ۷۶ نفـر(۱۵/۲٪) عدم اطلاع از شرایط اهـدای خـون، ۴۶ نفـر(۹/۲٪) عـدم دسترسی بـه مراکـز اهـدای خـون، ۵۷ نفـر(۱۱/۴٪) عـدم موافقت والدین و سایر افراد هم دلایل مشابهی را به عنوان علت عدم اهدای خون خود دانسته‌اند.

(۲۱/۳٪) از دانشجویان در مـورد حـداقل سـن مناسـب جهت اهدای خـون آگـاهی داشـتند و (۳۳/۲٪) بـه سـؤال حداکثر سن اهـدای خـون پاسـخ صـحیح دادنـد. یکـی از سؤالاتی که در این پرسشنامه مطرح شده بود، مـدت زمـان معافیت از اهدای خون در صورت تزریق مواد مخـدر بـود که تنها(۲۴/۷٪) پاسخ صحیح دادنـد. (۱۳/۵٪) پاسـخ غلـط دادند و(۶۱/۸٪) هم بی‌اطلاع بودند. در مورد این سؤال کـه چه آزمایش‌هایی بر روی خون‌های اهدایی انجام می‌گیـرد، (۵۳/۵٪) پاسـخ صـحیح دادنـد. در مقابـل ایـن سـؤال کـه زندگـی چنـد نفـر با یک واحد خون نجات داده می‌شود،

جدول ۲: علل مهم اهدای خون سالم در بین دانشجویان دانشگاه‌های شهر زنجان

ردیف	علت اهدای خون	تعداد	درصد
۱	انسان‌دوستانه	۶۵	۶۵/۷
۲	دلایل مذهبی	۱۳	۱۳/۱۱
۳	انجام آزمایش‌ها	۱۱	۱۱/۱۱
۴	انسان‌دوستانه و انجام آزمایش‌ها	۵	۵/۰۵
۵	انسان‌دوستانه، دلایل مذهبی انجام آزمایش‌ها	۱	۱/۰۱
۶	سایر علل	۴	۴/۰۴
	جمع کل	۹۹	۱۰۰

جدول ۳: وضعیت آگاهی دانشجویان تحت مطالعه نسبت به سؤالات مطرح شده

ردیف	سؤالات مطرح شده	پاسخ صحیح	پاسخ غلط	بی‌اطلاع
۱	تعریف اهداکننده مستمر	*(۲۹/۸)۱۷۹	(۳۲/۸)۱۹۷	(۳۷/۳)۲۲۴
۲	حداقل سن مناسب جهت اهدای خون	(۲۱/۳)۱۲۸	(۴۳)۲۵۸	(۳۵/۷)۲۱۴
۳	حداکثر سن مناسب جهت اهدای خون	(۳۳/۲)۱۹۹	(۱۳/۴)۱۴۵	(۵۳/۵)۳۲۱
۴	حداقل وزن مناسب جهت اهدای خون	(۲۶/۸)۱۶۱	(۲۸/۵)۱۰۰	(۴۴/۷)۲۶۸
۵	مقدار یک واحد خون کامل	(۱۴/۸)۸۹	(۲۵/۸)۱۵۵	(۵۹/۳)۳۵۶
۶	آزمایش‌هایی که بر روی خون‌های اهدایی انجام می‌گیرد	(۵۳/۵)۳۲۱	(۱۰/۶)۶۴	(۳۵/۸)۲۱۵
۷	زمان متوسط خون‌گیری	(۱۷/۵)۱۰۵	(۳۱)۱۸۶	(۵۱/۵)۳۰۹
۸	تعداد اهدای خون زنان در سال	(۶/۸)۴۱	(۳۵/۶)۲۱۴	(۵۷/۵)۳۴۵
۹	تعداد اهدای خون مردان در سال	(۱۶/۳)۹۸	(۳۲/۶)۱۹۶	(۵۱)۳۰۶
۱۰	مدت زمان جایگزین شدن خون اهدا شده	(۸/۷)۵۲	(۳۲/۲)۱۹۳	(۵۹/۲)۳۵۵
۱۱	تعداد افرادی که با یک واحد خون نجات می‌یابند	(۱۰/۵)۶۳	(۳۲/۵)۱۹۵	(۵۷)۳۴۲
۱۲	مدت زمان معافیت از اهدای خون در صورت تزریق مواد مخدر	(۲۴/۷)۱۴۸	(۱۳/۵)۸۱	(۶۱/۸)۳۷۱

* اعداد داخل پرانتز به صورت درصد بیان شده‌اند.

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-10-31]

(۱۰/۵٪) پاسخ صحیح،(۳۲/۵٪) پاسخ غلط دادند و (۵۷٪) هم بی‌اطلاع بودند(جدول ۳).

در بررسی که به منظور مقایسه میزان آگاهی، بین رشته‌های علوم پزشکی زنجان انجام شد، ۴۱/۱٪ از دانشجویان پزشکی آگاهی متوسط و خوب و ۳۲/۱٪ آگاهی خیلی ضعیف داشتند. دانشجویان رشته‌های پرستاری، مامایی و هوشبری آگاهی نسبتاً بهتری داشتند، به این صورت که ۴۴/۴٪ آگاهی متوسط و خوب، ۱۸/۵٪ آگاهی خیلی ضعیف داشتند. در بین دانشجویان رشته‌های علوم آزمایشگاهی و رادیولوژی، ۴۰/۳٪ آگاهی متوسط و خوب و ۳۱/۳٪ آگاهی خیلی ضعیفی داشتند. ۴۱/۳٪ از دانشجویان رشته بهداشت آگاهی متوسط و خوب و ۳۲/۴٪ هم آگاهی خیلی ضعیفی از شرایط اهدای خون سالم داشتند.

هم چنین در این پژوهش مشخص شد ۱۳/۶٪ از دانشجویان گروه پزشکی آگاهی خوبی از شرایط اهدای خون سالم دارند و ۳۰/۸٪ هم آگاهی خیلی ضعیفی دارند. در مقابل در بین دانشجویان گروه غیر پزشکی، ۵/۵٪ آگاهی خوب و ۳۵/۶٪ هم آگاهی خیلی ضعیفی نسبت به شرایط اهدای خون سالم دارند، که در این مورد هم اختلاف آماری معنی‌داری میان سطح آگاهی افراد از شرایط اهدای خون و دانشکده محل تحصیل وجود دارد(p< ۰/۰۵)(جدول ۳).

بحث

یکی از مبانی مهم در امر آموزش، انگیزش و جذب اهداکنندگان، آگاهی از نوع اطلاعاتی است که مردم قبل از اهدای خون به آن نیاز دارند. آموزش مردم درخصوص نیاز به خون سالم، ضروری‌ترین وظیفه جذب، آموزش و حفظ اهداکنندگان است. افراد داوطلب اهدا، خصوصاً اهداکنندگان آگاهی که تجارب مثبتی از اهدای خون داشته‌اند، نقش مهمی در جذب اهداکنندگان ایفا می‌نمایند(۳).

به دنبال افزایش شمار مبتلایان به عفونت‌های قابل سرایت از طریق انتقال خون، به خصوص HIV ، ارزیابی و بررسی دقیق اهداکنندگان قبل از اهدای خون و انتخاب اهداکنندگانی که از نظر مواجهه با این عوامل در معرض خطر کمتری هستند، بخش اصلی راه‌کارهای جهانی در زمینه اطمینان یافتن از تأمین خون سالم را تشکیل می‌دهد(۴).

با توجه به جدول یک و مقایسه ارزیابی میزان آگاهی افراد و سابقه اهدای خون اختلاف آماری معنی‌داری مشاهده شد(p< ۰/۰۵). ۲۴/۳٪ از دانشجویانی که جزو اهداکنندگان مستمر بودند، آگاهی خوبی نسبت به اهدای خون داشتند. این در حالی است که ۸/۱٪ از دانشجویانی که یک بار اهدای خون داشته‌اند و ۷/۴٪ از دانشجویانی که سابقه اهدای خون نداشته‌اند، آگاهی خوبی از اهدای خون داشتند. به نظر می‌رسد میزان آگاهی افراد با افزایش دفعات اهدای خون افزایش می‌یابد به عبارت دیگر اهداکنندگان مستمر آگاهی بهتری نسبت به سایر افراد دارند.

با توجه به نتایج این مطالعه، سطح آگاهی جامعه در مورد اهدای خون و فعالیت‌های سازمان انتقال خون از اهمیت ویژه‌ای در جلب مشارکت مردم جهت اهدای خون و بسیج اهداکنندگان برخوردار است. در نتیجه با افزایش اطلاعات عمومی و ارتقای سطح فرهنگ اهدای خون، می‌توان آمار مراجعین جهت اهدای خون را افزایش داد(۵).

در مطالعه‌ای که در سال ۲۰۰۱ در مورد دانشجویان تایلندی انجام گرفت، مشخص شد ۸۰٪ از دانشجویان آگاهی خوبی از اهدای خون داشتند که احتمالاً به دلیل اطلاع‌رسانی مناسب می‌باشد(۶). لازم به ذکر است که بین یافته‌های دموگرافیک دانشجویان و آگاهی آنان اختلاف آماری معنی‌داری مشاهده نشد. در مطالعه فعلی ۱۰/۳٪ از دانشجویان حداقل یک بار خون اهدا کرده بودند. مطالعه‌های مشابهی در تایلند و بنگلادش نیز نشان داد که حدود ۱۱٪ از دانشجویان تایلندی و ۱۶٪ از دانشجویان بنگلادشی سابقه اهدای خون داشتند(۷، ۶). هم چنین در مطالعه لیمنس و همکارانش، ۷٪ از افراد تحت مطالعه خون اهدا کرده بودند و ۶۱/۷٪ سابقه اهدای خون نداشتند(۸). مطالعه‌های انجام شده در کشورهای چین، تایلند و کانادا، میزان تمایل دانشجویان به اهدای خون را

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-10-31]

بالا ارزیابی کرده‌اند(۱۰، ۹، ۶). در این تحقیق نیز مشخص شد که ۷۰/۳٪ از دانشجویان مورد مطالعه مایل به اهدای خون بودند. در مطالعه‌ای که در سال ۱۹۹۷ در بنگلادش انجام گرفت، ۸۲٪ از دانشجویان نگرش مثبتی نسبت به اهدای خون داشتند(۷). آمار موجود حاکی از تمایل بالای دانشجویان نسبت به اهدای خون می‌باشد، اما در عمل مشاهده می‌شود که تنها درصد کمی از دانشجویان اقدام به اهدای خون می‌کنند. به نظر می‌رسد که عوامل متعددی در رابطه با عدم اهدای خون توسط دانشجویان وجود دارد که می‌توان به مواردی چون عدم آگاهی از شرایط اهدای خون و ترس از فرآیند اهدای خون اشاره کرد. در این تحقیق هم چنین مشخص شد که مهم‌ترین دلیل عدم اهدای خون ترس از سوزن و کم خونی و نیز عدم اطلاع از شرایط اهدای خون می‌باشد.

در مطالعه‌ای که در سال ۲۰۰۴ بر روی دانشجویان کانادایی انجام گرفت نیز ترس به عنوان مهم‌ترین عامل عدم اهدای خون مطرح شد و مشخص شد که انواع مختلفی از ترس، نظیر ترس از سوزن، ترس از عوارض جانبی اهدای خون و نیز اشتباهاتی که ممکن است در طول اهدای خون از طرف کادر اهدا رخ دهد، وجود دارد(۱۰). در تحقیق دیگری که در مورد دانشجویان تایلندی و دانشجویان بنگلادشی انجام شد، ترس به عنوان مهم‌ترین دلیل عدم اهدای خون ذکر شد(۷، ۶).

هم چنین ۱۷/۲٪ از دانشجویان علت اهدای خون را اطلاع از وضعیت سلامتی خود ذکر کردند که می‌تواند دلیلی بر عدم لزوم انجام آزمون‌های غیر ضروری به جز آزمایش‌های غربالگری و غیر قابل اجتناب بر روی خون‌های اهدایی باشد. اساساً تاثیر انجام آزمایش‌های متعدد روی خون‌های اهدایی بر میزان استقبال اهداکنندگان قابل بحث است که مطابق با سیاست‌های سازمان انتقال خون نیز نمی‌باشد(۴).

انگیزش در مبادرت به اهدای خون شامل فرآیندهای متعددی است. در ابتدا اطلاع و آگاهی از نیاز به خون در جامعه ضروری بوده و نیازمند آموزش می‌باشد. آموزش را می‌توان از طریق رسانه‌های گروهی و یا دانشگاه‌ها به انجام رساند و یا به شکل صمیمانه‌تری توسط پزشک به بیمار یا توسط اهداکنندگان با تجربه به سایر دوستان و آشنایان ارایه نمود(۴). در مورد موارد منع اهدای خون، اکثریت دانشجویان از این موارد بی‌اطلاع بودند که این امر خواهان اطلاع‌رسانی بیشتر در خصوص شرایط اهدای خون می‌باشد. زیرا اگر افراد از این موارد اطلاع نداشته باشند و اهدای داوطلبانه خون آگاهانه نباشد، ممکن است سلامت اهداکننده و یا گیرنده خون، با خطر جدی مواجه گردد.

نتیجه‌گیری

با توجه به این که تعداد قابل توجهی از دانشجویان کم خونی و ترس از سوزن، عدم اطلاع از شرایط اهدای خون، عدم موافقت والدین و عدم دسترسی به مراکز اهدای خون را جزو دلایل عدم اهدای خون دانسته‌اند، از این روی آموزش و اطلاع‌رسانی مناسب و هم چنین فرهنگ‌سازی صحیح پیرامون اهدای خون سالم در میان مردم جامعه و گنجانیدن مباحث مربوط به اهدای خون سالم در کتب درسی در مقاطع مختلف تحصیلی پیشنهاد می‌شود. هم چنین می‌توان با ایجاد پایگاه‌های سیار انتقال خون در سطح شهر، دسترسی افراد به مراکز اهدای خون را تسهیل و موجبات آسان‌تر شدن اهدای خون را فراهم نمود.

تشکر و قدردانی

از معاونت پژوهشی و کمیته تحقیقات دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی زنجان به خاطر تأمین هزینه این مطالعه تشکر می‌نماییم. از زحمات آقایان دکتر سید نورالدین موسوی نسب و فلاح جهت تحلیل آماری و نیز از راهنمایی‌های خانم دکتر آزاده کوچکی در تهیه پرسشنامه طرح و دفتر استعدادهای درخشان دانشگاه علوم پزشکی زنجان نیز کلیه دانشجویان و همکارانی که ما را در انجام این مطالعه یاری نمودند تشکر قدردانی می‌نماییم.

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-10-31]

References :

1- Translation group of Iran Transfusion Organization. New revolution in attracting volunteer donors. Tehran: IBTO Research Center Publications;2005. p.1-2.
2- Asadi S.New styles in supplying healthy blood.Zanjan: Zanjan Blood Transfusion Organization Center; 2006. p. 8-14.
3- Rahgozar S, Pourfathollah AA. Education, absorption, selection, and blood donor protection.Tehran: IBTO Research center Publications; 2003. p. 22-29
4- Bazaz Ataei A, Davarnia B, Sadeghieh Ahari S, *et al*.Evaluation of the awareness of Ardabil woman teachers and over 17 years old high school students about blood donation conditions.Blood Journal 2005; 2(7): 365-372.
5- Gharehbaghian A, Vafayee N. Research book of Iran Transfusion Organization Research center.Tehran:Iran Transfusion Organization Research Center Publication; 2005. p.113.
6- Wiwanitkit V. Knowledge about blood donation among a sample of Thai university students. Vox sanguinis 2002; 83(2): 97-99.
7- Hosain GM, Anisuzzaman M, Begum A. Knowledge and attitude towards voluntary blood donation among Dhaka University students in Bangladesh. East Afr Med 1997; 74(9): 549-53.
8- Lemmens KP, Abraham C, Hoekstra T, Ruiter RA, De kort WL, Brug J, Schaalma HP. Why don't young people volunteer to give blood? Transfusion 2005; 45(6): 945-55.
9- Zaller N, Nelson K, Ness P, Wen G, Bai X and Shan H. Knowledge, attitude and practice survey regarding blood donation in a North western Chinese city. Transfusion 2005; 15(4): 277-286.
10- Hupfer ME, Taylor DW, Letwin JA. Understanding Canadian student motivations and beliefs about giving blood. Transfussion 2005; 45(2): 149-61.

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-10-31]

Evaluation of the awareness of students in Zanjan universities about blood donation eligibility criteria

Mortazavi Y.[1](PhD), Mahmoodizadeh F.[1](MS)

[1] Zanjan University of Medical Sciences, Department of Hematology-Iran

Abstract

Background and Objectives

Entrance of unaware and high risk donors into blood donation cycle can endanger blood safety. Therefore, the importance of educating blood donors as safe blood resources can be one of the most important goals of any blood service. This study was designed to evaluate the awareness level of Zanjan Universities students about blood donation criteria.

Materials and Methods

In this descriptive study, 600 students were selected from Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan University, and Zanjan Azad University by randomized sampling method, and they were then interviewed using especially formatted questionnaires. Data were finally analyzed by SPSS 11.5 and Chi-square test.

Results

Out of 600 students, 221 were medical and 379 non-medical students with 63.2% being female and 36.8% male. The age average was 21.43 ± 2.34. Most of the students (83.5%) had never donated blood, 10.3% had donated once, and 6.2% were regular donors. About 30.8% of medical students had a very low level of awareness about blood donation criteria, 28.1% a low level of awareness, 27.6% an intermediate level, and 13.6% a high level of awareness. Out of non-medical students, 35.6% had a very low level of awareness, 37.2% a low level, 21.6% an intermediate level, and 5.5% had a high level of awareness about blood donation criteria. There was not any statistical differences between student level of awareness and demographic findings and education levels.

Conclusions

It seems that awareness-raising activities about blood donation is necessary for culture building purposes to be promoted. Inclusion of topics relevant to safe blood donation in school curricula at different educational grades is also highly recommended.

Key words: Blood donation, Student, Awareness, Iran
SJIBTO 2008; 5(3): 195-202

Received: 19 Feb 2008
Accepted: 31 Oct 2008

Correspondence: Mortazavi Y., PhD of Hematology. Zanjan University of Medical Sciences.
P.O.Box: 4513956111, Tehran, Iran. Tel: (+98241) 4240301; Fax : (+98241) 4249553
E-mail: *Ymort@yahoo.com*

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-10-31]